

BIZALOM

Havonta kétszer megjelenő szemle,

a világ folyásáról és az ember alkotásairól

3. szám.

IV. évfolyam.

1933 február 1.

A lelkek országútján.

A lelkek útját
sok ember járja,
köztük én is
félve, vigyázva,
örködve folyton
a belső lángra,
mely mint valami életfáklya
utat mutat s folyton világít énnem,
mert nekem adta Istenem.

A lelkek útján
sokan járnak.
Fáradtak, gyöngék,
erősek, vidámak
s akik nem sokat érnek a világnak.

Őket az ismeretlenség homálya
a világ szeme elől elzárja,
de előttük az életfáklya,
mely a lelkek útján vezet
s szilárdítja lépteiket.
Ez az ő lelkük belső lángja
folyton tüzel, lángol, világít,
felemésztí a lelküket.

S ha a világtól kapott ütések
a lángnak közelébe érnek,
tüzében a nagy szenvedések
csillogó gyémántcsöppé égnék.

A lelkek útján sokan járnak
folytatása a Golgotának
s aki a Golgotát megjárta,
az a legnagyobb Életfáklya,
a földre szállott Szeretet.
Ezen az úton Ő vezet.

A szeretet örök tüzéből
kaptam én is egy picit lángot

s azóta ezzel az örök lánggal
én is a lelkek útján járok.
És akik itten együtt járjuk
a lelkek nehéz Golgotáját
s kezeinket összefogva,
az örök lángban összeforrva,
testvérek vagyunk mindannyian.

A lelkek útját
sok ember járja,
köztük én is
félve, vigyázva,
örködve folyton
a belső lángra,
mely mint valami életfáklya
utat mutat s folyton világít énnem,
mert nekem adta Istenem.

B. S.

A genfi látletet.

Genfben a tudós pénzügyi szakemberek újabb látletet állítottak ki Magyarország gazdasági sebeiről. A látletéről el kell ismernünk, hogy hozzáértő urak jóakarátú munkája. De azt szeretnők tudni, mikor kapunk már egyszer látletet helyett orvosságot, amely enyhíteni tudja szenvedéseinket és megkönnyíti számunkra a végleges gyógyulástól elválasztó gyötrelmes időknél az átkinlódását?

A Nemzetek Szövetségének pénzügyi bizottsága ma közzétette a Magyarország pénzügyi helyzetéről szóló jelentését, amely a legközelebbi napokban a Nemzetek Szövetségének tanácsa elé kerül. A jelentésben elsősorban az a szakasz ragadja meg a figyelmünket, amelyet a pénzügyi bizottság nem először mond el a négy dunai állam helyzetéről. Ezt a szakaszt a pénzügyi bizottság a múlt év márciusában megszerkesztett jelentéséből idézi, ami annak a jele, hogy maga is különös súlyt helyez az abban foglalt megállapításra. A pénzügyi bizottság

úgy véli, hogy a négy dunai ország nehézségei „nagy-részt olyan világok következményei, amelyekre ezeknek az államoknak alig van befolyásuk“. Ezen a ponton mi is osztozunk a pénzügyi bizottság véleményében, azonban egy kis hozzátennivalónak lenne. A pénzügyi bizottság szakértői nagyon csalódnak, ha azt hiszik, hogy a dunai államok nyomorúságát okozó „világok“ kizárólag csak pénzügyi és gazdasági természetűek. Ezeknek az okoknak a gyökerét sokkal mélyebben kell keresni. Hiába oldják meg a világválságot, hiába állítják helyre a nemzetközi gazdasági élet virágzását, ez csak könnyítheti a dunai államok szerencsétlenségét. A szerencsétlenség azonban megmarad, mert annak az eredendő forrása nem a világválság, hanem a trianoni szerződés országszabdalo önkényessége és gonosz ostobasága. A trianoni szerződés revíziója nélkül nincsen igazi megnyugvás, nincsen végleges béke és nincsen gazdasági virágzás a Duna völgyében.

Erre előbb-utóbb rájönnek a világ sorsát intéző nagyhatalmak is. Természetesen nem máról-holnapra. Nekünk pedig máról-holnapra is élnünk kell. Hogy a Dunavölgyét véglegesen meggyógyító észszerű országrendezés idejéig is kibírjuk a reánk súlyosodó nehézségeket, szükségünk van a nagyhatalmak és a Népszövetség jóakarató támogatására.

Amióta a világválság súlyát nyögjük, ebben a jóakarató támogatásban nem sok részünk volt. A Nemzetek Szövetségének pénzügyi bizottsága és tanácsa eddig inkább a hitelezők érdekeit viselte a szíven és nem törődött eleget Magyarország lábontartásának a szempontjaival. 1931 őszén, amikor a nagy válság kitört, a Népszövetség ahelyett, hogy mellénk állott volna és nagy elkölcsi támogatásával lehetővé tette volna, hogy a rendelkezésünkre álló csekély valutakészlettel az ország termelését biztosítsuk, azt követelte tőlünk, hogy ezt a valutakészletet elsősorban a külföldi adósságok fizetésére fordítsuk. Ostoba módon meg is fogadtuk a Népszövetség tanácsát, a külföldi fizetések átutalását csak akkor függesztettük föl, amikor a valutakészleteink teljesen elfogytak. A dolg vége mégis csak az lett, amitől a Népszövetség a külföldi hitelezők érdekében rettegett: Magyarország nem tudta folytatni a fizetéseket. Volt-e ebből a halogatásból hasznuk a külföldi hitelezőknek, vagy Magyarország hitelképességének? Nem okosabb lett volna, ha az így szélnek engedett valutakészletek az ország termelő erőt támogattak volna?

Meggyőződésünk, hogyha 1931 őszén a Népszövetség pénzügyi bizottsága más tanácsot ad, vagy ha a magyar kormány nem fogadja meg a pénzügyi bizottság tanácsát, Magyarország helyzete ma jóval kedvezőbb lenne és a genfi látlettel nem lenne olyan szomorú okirat, mint amilyen. A Nemzetek Szövetségének pénzügyi bizottsága jelentésében elmondja, hogy az előző év megfelelő szakaihoz hasonlítva, 1932-ben Magyarország költségvetési bevételei 10 százalékkal, a magyar kivitel 46 százalékkal csökkent, az ipari termelés csak egyharmada az előző évinek, a takarékbetétek és folyószámlabetétek állománya erősen megfogyatkozott.

A pénzügyi bizottság ezért részben a magyar kormányt okolja és szemrehányást tesz neki, hogy nem hajtotta végre azokat az intézkedéseket, amelyeket a pénzügyi bizottság az állami vasgyárakkal, az állami alkalmazottak létszámával és az önkormányzatok gazdálkodásával kapcsolatban javasolt. Tudjuk, milyen intézkedések lettek volna ezek. A veszteséges üzemek, közöttük az állami gépgyár megszüntetése, az állami alkalmazottak számának újabb apasztása és így tovább. Genfben

az ilyesmit nagyon szépen ki lehet tervezni. Egyszerű kivonás dolga az egész és a papiroson egy-kettőre helyreáll a költségvetés egyensúlya. A magyar kormánynak azonban sokkal nehezebb a helyzete, mint az elméleti mezőkön gyakorlatozó szaktanácsadóké. Mert tisztában van azzal, hogy minden számjegy, amelyet a költségvetésből töröl, emberek romlását, családok létfenntartásának megsemmisülését, munkások munkanélküliségét, tisztviselők éhezését jelenti. Odüsszeusz korában, amikor a mérész hajósok a tengereket járták, ha vihar támadt, kisorsolták egyik társukat és belevetették a háborgó hullámok közé, mert úgy okoskodtak, hogy emberáldozattal kell a haragvó tengeristen bosszúját megengesztelni. A Nemzetek Szövetsége előtt fekvő adatok szerint mi már többször alkalmaztuk ezt az eszközt. Az állami alkalmazottak és az állami gyárakban dolgozók tömegeit dobtuk ki az állam hajójából. Ezt a kegyetlen munkát azonban tovább nem bírjuk. Most már úgy érezzük, megérkezünk az emberáldozatok végső határához. Ezért a költségvetésből a személyes kiadások oldalán csak nagyon keveset, vagy éppen semmit sem lehet megtakarítani.

A dologi kiadásoknak viszont korlátozott határai vannak. Ezeket a határokat sem lehet a végtelenségig szűkíteni. Mi lehet hát itt a teendő? Az állami bevételek emelése? Ez sem a megfelelő út. Itt is zsákutcába érkeztünk. Az ország népe a maga mondhatatlan nyomorúságában nem bírja a terhek további fokozását. Már az eddigi terheket sem bírja. Mindennél jobban bizonyítja ezt, hogy az állami adók kulcsa tavaly óta nem csökkent, inkább emelkedett, az állami bevételek mégis tíz százalékkal csökkentek.

A megoldás tehát? Nem lehet más: a kivitel fokozásával, az értékesítési lehetőségek növelésével emelni kell az ország lakosságának jövedelmét és ezzel adófizető képességét. A népszövetségi uraknak erre is van okos tanácsuk: igyekezzünk kereskedelmi megállapodásra jutni szomszédainkkal. Az osztrák és olasz kereskedelmi szerződések azt bizonyítják, bennünk meg is lenne erre a jószándék, de amint mondani szokták: kettőn áll a vásár! Nem rajtunk múlik, ha a szomszédok egy része konok elzárkózással leereszti előttünk a sorompókat. Ezért Budapestre irányított jótanácsnál több hatása lenne annak, ha a Nemzetek Szövetsége egyik-másik szomszédos ország kormányát igyekeznék meggyőzni mai gazdasági politikájának helytelenségéről. Magyarország ezen a ponton elvárhatná a Népszövetség és a nagyhatalmak támogatását.

De elvárhatná még más irányban is. A pénzügyi bizottság urai megismétlik azt a bölcs tanácsot is: igyekezzék Magyarország megegyezni a külföldi hitelezőivel. Amióta a magyar földművelési termékek irtózatos áresése lehetetlenné tette, hogy külföldi kötelezettségeinknek eleget tegyünk, egyebet sem tőlünk, csak erre igyekeztünk. Ha nem tudtunk megfelelő eredményt elérni, ez nem rajtunk mult, hanem a hitelezőinken. És egy kissé a Népszövetségben is. Mert ha a Népszövetség másfél esztendővel ezelőtt nem arra az álláspontra helyezkedik, hogy Magyarország a rendelkezésére álló utolsó fillérig fizessen a külföldi hitelezőknek, hanem nagy erkölcsi tekintéllyel megerősíti azt az azóta fájdalmasan beigazolódott állításunkat, hogy Magyarország nem tud fizetni, sokkal könnyebben tudtuk volna meggyőzni és helyes magatartásra bírni hitelezőinket is.

Igazságtalanság volna, ha észre nem vennénk, a pénzügyi bizottság legújabb jelentésében van valami, ami egészen új szellemet árul el. A pénzügyi bizottság hozzájárul ahhoz, hogy a magyar kormány a költségvetési

hiány egy részének fedezése céljából ötvenmillió pengő igénybe vegyen az államadóssági hitelezők követelésének biztosítására létesített pengőalapból. A pénzügyi bizottság jelentésében található sok szó alján ez az egyetlen kézzelfogható tény, amely alkalmas a magyar állami háztartás nehézségeinek némi megkönnyítésére.

Meg kellene győzni a pénzügyi bizottságot és a népszövetségi tanácsot, hogy ez az az út, amelyen komoly segítséget lehet nyújtani Magyarországnak. A mi országnak már elérkezett erőforrásainak végéhez. Ahhoz, hogy megvárhassuk a világválság kedvező fordulatát, nemcsak jó tanácsokra van szükségünk, hanem a Népszövetség és a nagyhatalmak gyakorlati értékű támogatására is, ami csak akkor jöhet létre, ha ők véglegesen félre teszik a háborús érzület maradékait is és ha eljön a világba a béke igazi szelleme.

A mi nótáink.

Régóta tünődöm azon, hogy tanulmányt kellene írni mulató cigánynótáinkról, melyeket szakadatlanul muzsikálnak, dalolnak füttyörésznek körülünk s meg kellene vizsgálni, hogy mit jelentenek nekünk. Körülbelül tízezer ilyen nótánk van. Közülök százat valamennyien tudunk, dallamostól és szövegestől. Köznyos, hogy mit érnek ezek. Azzal se törődnek, hogy magyarosak-e, vagy németesek, hogy népdalok-e, vagy műdalok, vagy „népies műdal”-ok. Ezt döntsék el avatott zenei tekintélyek. Korukat se firtatnám. Általában régiebbeknek vélik, mint valóban. Vannak olyanok, melyek kétszázévesek s olyanok is, melyek alig ötven-hatvan évvel ezelőtt keletkeztek, noha úgy rémlik, mintha az idők kezdetétől fogva itt zengtek volna. Ez szintén nem tartoznék tanulmányom keretébe. Az én tanulmányom csupán lélektani lenne s csupán azzal foglalkoznék, hogy hatnak nótáink az itt élő közösségre.

Hogy vannak és hatnak, az tagadhatatlan. Bölcsőnk-től koporsónkig kísérnek bennünket. Figyelhethünk rájuk elandalogva vagy undorodva, mindegy; öntudatosan, öntudatlanul bennünk szunnyadnak. Egy magyarról, aki azzal kérkedik, hogy egy nótát se tud, végül mindig kiderül, hogy ugyanannyit tud, mint a többi. Én se sokat cigányoztam, hajlalomnál fogva, pedig nem-igen vonzódtam ehhez a népszínműi tárgykörhöz, mégis bátran állhatom a versenyt e tekintetben híres korhelyeinkkel, akik megannyi tükröt törtek össze s megannyi nagybögbe rúgtak bele. Körülünk vannak ezek a nóták, nem védekezhetünk ellenük, a levegővel szívjuk magunkba. Majdnem azt merném állítani, hogy amint az ókori görögöset egy érzelmi és egy szellemi közösségbe forrasztották azok a dalok, melyeket rapszódjaik énekeltek Achillesről és Hektorról, vagy a finnséget már évszázadokkal ezelőtt összekovácsolták a Kalevala akkor még töredékesen kóválygó versei, azonképpen minket is végzetesen egybefűznek cigánynótáink és egységet teremtenek közöttünk, akik egyébként oly kevésben tudunk megegyezni. Úgy vesznek körül bennünket, mint valami monda, mint valami hitrege, mint valami vallásos áhitat, mely hatalmasabb nálunk. Ilyesmin nem uralkodhatunk értelmünkkel. Hiába tudjuk, hogy a zene néha gyarló és a szöveg még gyarlóbb, mind a kellőt tartalmassá teszi a hagyomány kegyelete. Annyi élet itatja át őket, annyi elzajlott fájdalom és vidámság, annyi semmivé párolgott keserűség és féktelenség, annyi soha meg nem virradó duhaj éjszaka, annyit énekeltek már mások, akik előttünk jártak és ma nem élnek, annyit hallgattuk mi

magunk is, talán még csecsemő korunkban, amikor bölcsőben tóltak el bennünket egy lakodalomra, hogy az, amit hallunk, sohasem elsőséges élmény, hanem azonnal emlék s az, amit érzünk, messzire nyúlik vissza lelkünk őskorába, mely fölött kód és fény imbolyog. Így történik, hogy ezekből a nótákból egyszerre kilépnek azok az alakok, akik csak éppen oda vannak vázolva — vagy mázolva —, de bennünk születésünktől kezdve élnek s nemzedékről-nemzedékre öröklődnek, mint egy monda, egy hitrege, egy vallásos áhitat alakjai: a leány, aki az ormódi temetőben elvesztette piros bársony keszkenőjét, a kondorosi öreg bojtár, a hetyke, fiatalságában őrdjögő, rokonszenves jogász, akit mindig agyon akarnak ütni, de hát sohase sikerül és a jogász legnagyobb örömeinkre mindig kiugrik az ablakon. Valóbbak a valónál ezek az alakok. Emlékezni, hogy mikor évekkal ezelőtt Pápára vetődtem s az ottani kollégiumban műveltségünk nyomdokait bámultam és Petőfi, Jókai szárnypróbálgatását olvastam egy önképzőkori diszkönyvben, állandóan izgatott az a gyermekesen-együgyű, megfoghatatlan, de annál erősebb remény, hogy a pápai utcán, melyet azóta is folyton „söpörnek”, meg fogom majd pillantani valahol a „tizenhatesztendős barna kislány”-t, akit szilaj éjszakáinkon, viszkető jókedvünk rakoncátlanságában, tréfából „hatvankétsztendős barna kislány”-nak csúfoltunk, noha tudtuk, hogy örökké tizenhatesztendős és örökké a „regiment után ballag”, mert fölötte csodálatosan megállt az idő. Csodálatos világ ez. A nóták sorfoszlányai a gondolat-társítások végtelen változatát keltik bennünk életünk legkülönbözőbb helyzeteiben. Amit az iskolában tanultunk, felületes cafrangként fityeg rólunk. Ezek azonban mélyen belé vannak ágyazva kedélyünk tevényébe s ott csiráznak és sarjadzanak. Hány-szor gondolom egy közönyös legyintéssel: „Gombház” s hány-szor mondom vagy inkább érzem, akaratlanul is, kétségbeesett levertségemben, amikor semmiféle európai remekirő nem elegendő lelkiállapotom kifejezésére, hogy: „Megvirradt meg valaha”.

Tervezett tanulmányomban, melynek most csak szeszélyes vázát közlöm, tüzetesen elemezném az egyes nótákat, főképp azt a sajátos, külföldieknek merőben megfoghatatlan szertartást, ahogy mi mulatunk. Tévedés azt hinni, hogy a szövegek betű-szerint hatnak reánk. A szövegek sokszor idegen izűek, érzélgősek, semmi közüik az igazi néphez, afféle regényes, ál-népies hamisítványok, melyek a negyvenes években divatoztak. A lélek nem is olvad egészen beléjük. Fölöttük vagy alattuk csapong, magasan, a szemlélődés fellegeiben, vagy mélyen, lenn a dévajkodás, a gúny, a finton földszintjén. Maga a szöveg és a dallam nem egyszer ellentmond egymásnak. Mi is csak játszunk velük, kacéran és szemérmesen is. Vidámra fordítjuk a szomorút s a vidámat szomorúra. Dölyfösen megvetjük azt, ami fontos s halálos komolyan vesszük, ami nem fontos. Az ősi jelképekből — a borból, a búzából, a szerelemből — holmi parlagi bölcsélet körvonalai alakulnak ki. Ez a bölcsélet gyakran túlontúl érzelmesnek látszik, de nem az s gyakran anyagiassá is látszik, de akkor talán a legérzelmesebb. A régi szerető, aki hajdan piros csizmát viselt, azért kénytelen meztillá járni, mert tisztelője megvonta tőle anyagi támogatását, de ebben a kissé vakos s kétségtelen udvariatlan megállapításban mennyi hódolat van, mennyi csók és mennyi új piros csizma ígérete!? Kimutatnám, hogy egy ilyen nóta hallatán mindannyian, akik e csillagok alatt növekedtünk, egyet értünk és pontosan egyet érzünk is. Ez a mi iskolánk és ez döntő a mi regényes életszemléletünkre. Mindegy, hogy hány

egyetemel végeztem és hol, nekem az igazi mulandóságot csak az a három sor érzékelteti meg, mint itt bárkinek, hogy „Szép asszonynak, jónak, Büszkén járó lónak Kár megöregedni” s ez jut eszembe először és nem Horatius és nem a Carpe diem! Olykor sivár környezetbe kerülök, olyan emberek közé akikkel egyetlen közös élményem, olvasmányom sincsen. Nem is tudok velük társalogni. De ha ezekkel este benyitok egy vidéki étterembe s ott a cigány a „Sárga cserebogár”-at húzza, már egyek vagyunk. Helyeslem, hogy abban a katonanótában, amelyikben a leány haja a jobb válláról a bal vállára göndörödik, olyan lassan megy végbe ez a fölöttébb egyszerű folyamat, hogy néha egy negyed órába is tart, amíg végre valahára megtörténik. Az se fordult még elő, hogy mikor részeg iparosok és sápadt díjnokok verték az asztalt, mint árva férfi-lázadók és bömbölkék, hogy nekik „olyan asszony kell”, csak a legcsekélyebb különvéleményt is jelentettem volna be ez ellen, akár a jómodor, akár az irgalom nevében, hiszen nekem is csak olyan asszony kell, aki fölkel, ha százszor is beteg s megfőzi vacsorámat. Ez a testvéri kapocs széttephetetlen közöttünk.

Tanulmányom záró szakaszában kifejténém azt is, hogy mennyire becses ez a világnézeti és bölcséleti egység s hogy szinte az elveszett iráni-lúni mondanakórt pótolja számunkra. Valóban mindnyájunkat egy titokzatos, szinte regei viszonyba hoz egymással. Lehetek bárhol a világon, északon, a ködben egy kis norvég gőzösön is, mihelyt rábukkanok egy Magyarra, más híján azonnal beszélgethetek vele például Csicsónéről és három különös leányáról, mint közös ismerősünkről, akárcsak két francia Madame de Maintenon-ról, vagy két német Brunhildáról és a walkűrökről, vagy két amerikai a legújabb hollywoodi mozicsillagokról. Nem is szabad ezt fitymálni vagy megvelni. Vitatkozhatunk arról, hogy nőtaink művészi értékek-e vagy sem. De hogy ez a hangulati közösség érték, arról nem vitatkozhatunk. Nem ismerjük önmagunkat. Az idegenek, akik közénk jönnek, elsősorban nőtainkat veszik észre. Biznunk kell abban, hogy ítéletük helyes. Arcunkat sem a szemünk tükrén látjuk meg, hanem a tükörben, egy idegen üvegdarabban.

Kosztolányi Dezső.

Olaszországi történet.

Bella nem szerette az urát. Azaz talánnem is ez a helyes szó, hogy nem szerette: hanem csak bizonyos fokig idegenkedéssel viseltetett iránta s nagymértékben unta őt. Tán mindezekbe a tagadó érzésekbe belevegyült egy kis sajnálkozás, egy kis szeretet és sok hála azért, hogy az ura annyira békét hagy neki s olyan zavartalan, szabad, nyugodt életet élhet mellette. Bella alaposan ki is élvezte szabadságát s a legteljesebb semmittevéssel töltötte a gyors egymásutánban elfolyó éveket. Bámulatos, hogy ezekben a nehéz eseményekkel süritett években, valakivel annyira nem történt semmi, mint ahogy Bellával nem történt! Vele még az sem történt meg, ami akkoriban minden más embernek sorsa lett volna az ő helyzetében, hogy nagy, mély életszomj támad rá. De talán az volt az ő legnagyobb szerencséje, hogy élmények és történések utáni vágy soha nem zavarta meg békéjét. A nyári évadban hónapokat töltött a fűben fekvé s az eget nézve. Általában véve főfoglalkozása volt az utcán, vagy a réteken idegen gyermekekkel órákhosszat elbeszélgetni. Állandóan hordott magával cukorkát s evvel hódította meg a kicsik szíveit. Hetenként kétszer pátriárka-korú nagyszüleinél töltötte

az estéket s azokkal társasjátékot játszott. A vasárnapi ebédet ő maga főzte, a zenét kerülte, mert az felizgatta idegzetét úgy, hogy nem tudott aludni, de azokat a regényeket, amelyeken sírni lehetett, nagyon szerette. Sem női, sem férfi barátai nem voltak, szerelmei még kevésbé, ellenben kedélyesen szóbaálló viszonyban volt egy nagy csomó emberrel.

Sokat lehetne még mondani róla, de attól félek, nem volna se vége, se hossza. Elég ismételni magát a Bella mondását, hogy neki csak az az egy bánata van, hogy érzi, hogy elhízik. S valóban, a humor, a harmónia és flegma azon fókán, ahol Bella élt, muszáj volt elhízni.

Egyszer, még házassága elején, találkozott vele egy férfi ismerőse s ez azt a sablonos kérdést intézte hozzá, hogy boldog-e, Bella spártai rövidséggel azt felelte, hogy: „Isten ments”. Mikor az illető magyarázatot kért tőle, kifejtette, hogy a boldogság a legveszedelmesebb s legalattomosabb dolog, mert szükségképpen csak rövid ideig tarthat s utána boldogtalanságnak kell következnie. „...minthogy az életben a polaritás elve érvényesül”.

„Micsoda?” kérdezte az ismerős ijedten. Bella nevetve válaszolt: „Ne csodálkozzon. Ez az egyetlen filozofiai maxima, amit tudok és hiszek. Persze, ahol van nap, ott árnyéknak is kell lenni, ahol nyár, ott télnek, ahol hideg, ott melegnek stb., stb. Köszönöm szépen, nem kérek egyikből sem.”

„Hát maga mit tart jónak?” faggatta az illető tovább. „A békés, nyugalmas, egészséges, zavartalan életet, amelyik se nem boldog, se nem boldogtalan.” Ezzel be is zárta az értekezletet s elbúcsúzott mondván, hogy péntek lévén, siet a halpiacra vásárolni.

Bella a legmélyebb problémáit is humorral igyekezett megoldani. Csak egész rövid ideig szenvedett a férje iránt érzett antipathiájától, mert hamarosan mindenféle gyakorlati intézkedésekkel enyhítette a helyzetet. Azt mondta férjének, hogy az orvos neki naponta esti fürdőt rendelt. Ezekkel az esti fürdőkkel azután minden este oly sokáig elbabrált, hogy férje nem győzte őt bevárni. Bella mindig csak akkor jött ki a konyhából, hol fürdőt végezte, amikor férje mély alvásra valló, biztató horkolását hallotta. Tudta, hogy ebből az álomból másnap reggel, hivatalba-menés előtt csak egy félórával fog felébredni s teljes biztonságban érezte magát. Férje gazdájánál (ki aranyműves volt) hamarosan kijárta azt is, hogy vasárnap is berendelték az urát s így teljesen nyert ügye volt. Az együttlét másik legfőbb veszélye az étkezések ideje volt. Ez annál inkább volt kellemetlen Bellára nézve, mert a férje csúnyán evett s ezt ő nem bírta nézni. Szegény Mátyás egyébként is meglehetősen kellemetlen és szürke külsejű ember volt, de ha evett, valósággal visszatásztitóvá vált. Bella, aki szemben ült vele az asztalnál, egészen beteg lett minden étkezés után. De nem sokáig, mert hamarosan közölte férjével, hogy a szeme gyenge s az ebédlőnek állandóan félhomályban kell lenni. Ezenkívül odaült férje mellé az asztalhoz úgy, hogy a négyzögű asztalnak 3 oldala üres volt s a negyediken ketten ültek együtt. Bármily humoros helyzet is volt ez így, Bella nem bánta, neki az volt a legfőbb, hogy a férjét így látta legkevésbé. A hálószobájában ágya felett egy nagy tábla díszelgett a következő felirással: „Ne gondolkodj olyasmin, amit úgy sem tudsz megmagyarázni.”

Ez a tábla volt a záróköve Bella valamikori lelki küzdelmeinek. A házasság első hónapjaiban akasztotta fel s általa elintézte összes problémáit, amelyek addig gyötörték s amelyek abban a monológ-formájú kérdésben kulminálódtak, hogy: „megbolondultam én, hogy

hagytam magamat ehhez az emberhez hozzá adni? Képtelen volt önmagát megérteni. Ő tényleg azt hitte volna, hogy szereti ezt az embert s boldog tud vele lenni s csak a teljes közelségben ébredt öntudatára anti-pátiájának? Addig valami varázslatban, mámorban, örületben élt? Nem tudott sehogy sem magyarázatot találni s gyötörte magát szemrehányásokkal, önkínzó kérdésekkel mindaddig, amíg el nem határozta, hogy többé nem fog gondolkodni, nem fog magyarázatot keresni: amíg ki nem akasztotta az emlékeztető táblát. Ettől kezdve rendbejött s megindult annak a békés, kedélyes, gondatlan lényének a kialakulása, amelyet ez előbbi sorokban próbáltam megéreztetni.

Folyt, folydogált és csörgedezett volna Bella élete derűsen tovább, ha egy szép napon városkájuk tanácsa egy világraszóló tervet nem produkált volna. Azt, hogy a városi tanács tagjait lefesteti s azok arcképeivel díszíti a városháza tanácstermét. A tanácsi tagok között volt Bella férje is s a piktor őt festette le elsőnek. Az egész város lázban volt. A műterem körül mindig állodgáltak néhányan s mikor elkészült a kép, mindenki meg akarta nézni. Bella igazán nem volt kíváncsi férje arcképre, de érezte hogy nagy kegyetlenség lenne, ha semmi érdeklődést sem tanusítana iránta, ezért összeszedte magát egy estefelé s elment. A műtermet csukva találta s vissza kellett fordulnia. Am hazamenet az utcán találkozott a piktorral, aki visszahívta őt s felvitte magával a műterembe. Mire felértek, esteledni kezdett s valami félhomály volt már leereszkedőben. A kép a szoba közepén állt. Bella kis kövér alakja odagurult eléje kedélyes nevetgélés között, amikor a képet meglátta, nagyot sikoltott s a szívéhez kapott. Azt hitte rögtön összeesik.

A kép kitünő volt, élő és hűséges hasonmás. Bella folyton úgy érezte, hogy az urával áll szemben és nem képpel. De — s ez volt a megrendítő — volt abban a képben valami olyan, amire azt mondta magában, hogy tényleg ott van az ura arcában, de ő sohasem vette észre, csak most tudja, hogy van. Valami krisztusi tekintet nézett ki a szürkéskék szemekből, valami végtelen szelid bánat. Úgy öntötte el Bellát ennek a bánatnak a sugárzása, mint nagy, misztikus szépség. Úgy érezte Bella, hogy hirtelen más levegőbe került, szíve gyorsabban dobogott. Lehetséges-e ez? Ugyanaz a kopasz fej és össze-vissza ráncolt homlok, ugyanaz a kiállhatatlan, ellenszenves, tömpe orr, az a rajznélküli száj, az az utálatos, kunkorodott, szeszínű bajusz s azok a rémes fülek, ugyanaz minden... s mégis zengő, bánatos szépséggel tele. Ezt az embert így szereti. Ez az ember így mindenkifelett drága neki, ezért tudna boldog és boldogtalan lenni! De hogyan nem ismerte ezt eddig, hogyan nem látta meg a kellemetlen külső s az áldott, türelmes, csöndes viselkedés összjátéka mögött ezt a mélységesen vonzó valamit benne? Nem értette önmagát! Rohant ki az estébe s órákon át bolyongott a folyó partján. Úgy érezte, élete legmélyebb szépségét éli, muzsikált, zengett benne mint csodálatos megnyilatkozás, urának mélységes tekintete. Késő este került haza izgatottan, fáradtan. Férje a verandán üldögélt, a hold besütött reá. Bella a szemébe nézett, kereste benne azt, amit az arcképen látott. Megadó, jóságos, szelid és fáradt tekintettel viszonzta a férfi Bella kutató pillantásait s Bellának csakugyan úgy tetszett, hogy ennek a tekintetnek a mélyében ott van az arcképen látott szomorú, krisztusi, szépséges valami. Kis, gömbölyű, kemény krajcárt alázattal fonta oda ura vállára s lelkiismeretfurdalástól kószva zokogta bele fülébe, hogy „bocsáss meg, szeretlek, imádlak, tiéd akarok lenni“. S azon az egész estén

és egész éjjelen ott lebegett lelke előtt, mint egy darab megnyílt szomorú ég, a szellemivé vált tekintet szépségmisztériuma.

Am, amikor másnap lett s a hétköznap könnyörtelenül újra eljött s újra eljött az ebéd idő, nem merete Bella a félhomályt kivilágosítani s nem mert helyét elhagyva férjével szembe ülni. Bizonytalanságban akarta hagyni önmagát affelől, hogy előző napi furcsa, bolond élménye képzelődés volt-e vagy valóság. Férje viselkedésén nem változott semmi, most is époly csöndes és jó, jelentéktelen volt, mint mindig s úgy megkönynyította Bellának azt, hogy bizonytalanságban maradjon affelől, hogy ki is hát az ura s mit is érez ő voltaképpen iránta? Am Bella jözan s körülvonalazott lényében minden külső segítség mellett sem maradhatott sokáig bizonytalanság s egy szép reggelen éppen akkor lépve be az ura hálószobájába, mikor az borotválkozott, hirtelen elhatározással alaposan szemügyre vette annak arcát a vakító reggeli világításban. Hamarosan konstatálnia kellett, hogy az egész multkori dolog képzelődés volt, vagy ha valóság is, mostanra nyomtalanul eltűnt s ő belenézve férje arcába, megint csak azt tudja érezni iránta, amit régen és mindig: idegenkedést, antipátiát, sajnálkozást. Alig hogy ezt a tényt könnyörtelenül leszőgezte, hirtelen rosszullet fogta el. Elszédült, elsápadt, majd elájult. Nem tudta mi van vele? Sohasem szokott semmi baja sem lenni. Férje furcsán mosolygott reá s csak annyit mondott, hogy ügylátszik nem sokáig maradnak már ketten. Evvel vette a kalapját s elment az üzletbe, mert félt, hogy el fog késni. Bellára úgy hatott mondása, mint derült égből a villámcsapás! Hisz ez azt jelentette, hogy neki gyermeke lesz! Egy bolond pillanat miatt gyermeke lesz ettől a kiállhatatlan embertől. S a gyermek majd még apjához fog hasonlítani s ő nem fog birni ránézni. Száraz lesz, csúnya, unalmas, szürke!! Bella teljesen kétségbe volt esve. Vadul utálta férjét s utálta gyermekét. Mindent átgondolt, hogy hogyan segíthetne önmagán, de nem talált menedéket. Bele kellett nyugodnia abba, hogy anya lesz. Bele is nyugodott, de elhatározta, hogy sem gyermekével, sem férjével nem fog törődni soha és ha már ilyen szerencsétlen, legalább kényelmes, önző életet fog biztosítani magának, némi kárpoztulásul. Ilyen érzések között teltek el a terhesség hónapjai. A férj meglehetősen szenvedett felesége kiállhatatlansága miatt, ellenben a megszületni akaró lelket nem bántották anyja ellenséges érzései. Ő szötte a nagy terveket földi életére s tele volt a lelke remekebbnél remekebb képekkel, amelyeket az emberiségnek fog ajándékozni. Beléjük fogja festeni a megváltó szépségek és feldicsőítő szomorúságok minden csodálatos rejtelmét s a legnagyobb ajándékot fogja adni ezáltal a szomjúzóknak és szenvedőeknek. A megszületni készülő lélek gyönyörű képek terveit hozta magával a földre, ember élete céljaként. S mikor az idők teljessége eljött, boldog reménységgel öltötte magára az értelmetlen csecsemő alakját, hogy majd kifejlődjék belőle egykor a nagy festő.

A szülés lefolyása nehéz volt. Bella türelmetlen, hargos, szófogadatlan volt. A gyermekágyban hülést szerzett magának, súlyosan megbetegedett s kis fia születése után nemsokára meghalt. Sohasem láthatta meg a világhírű Krisztus képeket, amelyeket fia festett s melyek mindegyikében meg volt örökítve a minden szeretetlenséget és keménységet elmosó isteni szomorúság boldogító, szent szépsége, amit ő valaha ott látott a kis műteremben az ura tekintete felett lebegni s ami azután örökre eltűnt szeme elől.

Tudósítás a ferencvárosi futball csapat afrikai mérkőzéseiről.

Tangerben hat órát áll a hajó, felhasználtuk az alkalmat, partraszálltunk, megtekintettük a várost. Egy arab kalauzolt bennünket. Végigvezetett az európai negyeden, azután az arab piacra mentünk, ahol lefátyolozott arcú nők alkudoznak a földönülő kereskedőkkel. A szűk utcákban rengeteg ember nyüzsgő, a nagy lármában alig értjük egymás szavát. Érdekes bőr- és bronzmunkákat s emellett kenyeret, sült halat, gyümölcsöt árúsítanak a kereskedők. Bennünket is megrohmoztak, de a ferencvárosi védelem ez alkalommal kitűnően dolgozott. Hosszú séta után egy kávéházban pihentünk meg, majd visszatértünk a hajóra. Barátságosan tengeren haladtunk Casablancáig, mikor a cél feltűnt a láthatáron, minden rosszat elfelejtettünk, sápadt arccal, üres gyomorral, de mégis jókedvűen hagytuk el a hajót.

Másnap délben indultunk Fezbe. Autóbuszen tettük meg a 360 kilométeres utat. Az út kezdetben egyhangú síkságon vezetett, csak itt-ott láttunk termékenyebb földterületeket, melyeket ép most művelnek az arabok. Még ma is faékekkel dolgoznak s ezek elé a ló mellé igen gyakran tevé fognak be. Fez előtt elértük az Atlasz hegységet, a völgyekben csörgedező patakok s az elszórtan felállított arab kunyhók ismét festői látványt nyújtanak.

Négyórai száguldás után tűntek fel Fez hatalmas várfalai és a várkapun keresztül ősrégi arab városba jutottunk. Fezben 100.000 arab lakik. A város nagyságára jellemző, hogy 765 arab temploma van. Nagyjában itt is azt az életet látjuk, amit Tangerben, csak nagyobb a forgalom s míg eddig jóformán csak szegény, piszkos arabokkal találkoztunk, itt már külön negyedben élnek gazdag arab nagykereskedők. Ide szegény ember ritkán merészkedik s így érthető, hogy az utcák tiszták, jóval csendesebbek.

Fezben találkoztunk először az idegen légióval. Jellegzetes fehér sapkájuk messziről elárulja a szerencsétlen fiúkat s megdöbentünk, mikor megtudtuk, hogy mennyi magyar él közöttük. Néhány magyar idegen-légionista sokszáz kilométerről jött Fezbe, hogy üdvözöljön bennünket és láthassa a Ferencvárost. Boldogok, ha hozzánk szólhatnak s a kezünket megszoríthatják.

Nemcsak Fez, hanem egész Marokkó, különösen pedig a Marokkóban élő magyarság, lázban van a Ferencváros szereplése miatt. Az újságok az első oldalon tárgyalják „a szezon legnagyobb sporteseményét” s hozzák a csapat fényképét. A sportlapok minden játékos arc-képét közlik, mindegyikről hosszú cikket írnak. Itt-ott akad egy kis tévedés, Bukovi helyett Sárosi jelenik meg a sportlapban, de ez nem fontos, nem is baj; pontosan közlik elért eredményeinket s mint a teljesítmények tetejét említik a Ferencvárosnak Uruguay válogatott csapata ellen elért győzelmét.

Az eredményt már tudják otthon. A játékról nem sokat írhatnak. Macska-egérharc volt. A csapat, amely tíz nap óta nem látott labdát, góléhesen vetette magát a játékra s tönkreverte az északmarokkói válogatott csapatot. Az ellenfélnek a kapott gólok nagy tömege ellenére a kapus volt a legjobb embere.

A meccs végen vita támadt, hogy 21:0 vagy 22:0 az eredmény? Én pontosan jegyeztem a gólokat, huszonkettőt számoltam, ennyit mondott először a bíró is, később mégis 21:0-ban állapodtak meg. Ebbe mi is belenyugodtunk, mert 22 ügyis fuccsot jelent a kártyajátékban s ez nem jó jel egy túranyitó mérkőzésen.

Nehéz leírni a Ferencváros játékanak és eredményének hatását. A franciák kijelentették, hogy, bár volt már itt több jó európai csapat, ilyen játékot egyik sem mutatott. Az újságok a futball artistáinak nevezték a fiúkat, akik „összezüzták” a fezi csapatot. A magyarok öröme határtalan volt. Úgy kiabálták a „Tempó Fradit”, hogy időnként az Üllői útra képzeltük magunkat. Az arab lurkók is eltanulták a csatakiállást és a mérkőzés után ezzel ordították végig Fez utcáit.

Este a Grand Hotelben gyűltek össze az itt élő magyarok s az ideérkezett légionisták és természetesen mi is elmentünk az összejövetelre. Véletlenül hattagú magyar zenekar játszik a szállodában, pompás magyar nótáikkal hamisítatlan pesti hangulatot teremtettek a Grand Hotelben.

Fezből Rabatba utaztunk, a marokkói kormányzóság székhelyére. A mérkőzés itt is iskolajáték volt. A talaj a sok esőtől sárosná vált, a játék 11:1-es eredmény ellenére sokat kivett a fiúkból. A rabati válogatott csapat lényegesen jobban játszott, mint Fez legénysége, ami Singer, az itteni magyar tréner s az itt futballozó három magyar: Bauer, Kraft és Takács érdeme.

Világ folyása.

A világgazdasági értekezlet programja kész, időpontja azonban bizonytalan. A gazdasági világerktekezletet előkészítő szakértő-bizottság ma fejezte be munkáját a jelentés elfogadásával. A jelentés első része a világgazdasági értekezlet általános tárgysorozatát, a második rész a hozzáfűzött fejtegetést tartalmazza. A londoni értekezlet tárgysorozatául a jelentés a következő nagy kérdéscsoportokat ajánlja:

1. Valuta- és hitelpolitika. 2. Árak. 3. A tőkeforgalom helyreállítása. 4. A kereskedelem akadályai. 5. Vámpolitika és a kereskedelmi szervezetek politikája. 6. A termelés és az árucseré megszervezése.

A jelentés most a szervezőbizottsághoz kerül, amely január 25-én Genfben sir John Simon vezetésével ül össze. A szervezőbizottság határoz az értekezlet időpontjáról és arról, hogy ki elnököljön.

Az értekezlet valószínűleg Londonban és előreláthatólag MacDonalddal elnöklésével fog ülésezni. Időpontja tekintetében még szétálgaznak a vélemények. Angol részről minél közelebbi időpontot sürgetnek, ügylátszik azonban, hogy az amerikaiak csak júniusra készülnek. Nem lehetetlen, hogy a szakértők a londoni értekezletet megelőzően még egyszer összeülnek, hogy esetleg előkészítsék a gazdasági leszerelésről szóló egyezmény tervét.

Tízezer magyar gyermek kénytelen tót iskolába járni a Felvidéken. Hokki magyar keresztényszocialista képviselő a képviselőház költségvetési bizottságában a közoktatásügyi tárca költségvetésének tárgyalásánál rámutatott arra, hogy a közoktatásügyi minisztérium költségvetésében nincs a magyar lakosság számának megfelelő összeg kultúrcélokra beállítva. A magyar lakoságnak nincs főiskolája és sokkal kevesebb közép- és népiskola felett rendelkezik, mint amennyi megilletné. A költségvetés túlságosan elhanyagolja a magyar művészeteket, a magyar irodalmat, színházat, zenét és a diákokról való gondoskodást. Hokki képviselő ezután különböző példákkal világította meg azt, hogy miképpen

nemzetietlenítik el a magyar gyermeket és különösen azt kifogásolta, hogy a Felvidéken és az Erdőskárpátokban több mint tízezer magyar gyermek kénytelen tót, illetőleg cseh iskolákat látogatni, mert nincs elég magyar iskola.

A két sárga nemzet élet-halál harcra készül. A japán hadvezetőség nagyarányú támadást tervez Jehol tartomány ellen. Ecéliből Dél-Mandzsuriában csapatokat von össze, tankokkal, nehéz tüzérséggel és légi haderővel. Jehol tartomány megszállását további előnyomulás követné dél felé. A végső cél Peking elfoglalása, amely csak százhusz mérföldnyire van Jehol tartomány fővárosától. Ha a terv sikerül, egész Észak-Kínát önálló államhá kiáltják ki Pu-Yi, volt kínai császár, jelenlegi mandzsuri államfő fennhatósága alatt. Kína erős ellenállásra készül; a Kuomintang határozata következtében Csang-Cso-Liang három dandárt küldött Pekingből Jehol déli határára. Ezt az intézkedést további csapatmozdulatok követik, úgyhogy az összeütközés Kína és Japán között rendes háborúvá, sőt a két sárga nemzet élethalálharcává fejlődhetik.

Nagy japán csapatösszevonások Tiencsin körül.

A legutóbbi pekingi és mukdeni jelentések szerint a kínai önkéntesek ismét harcba bocsátkoztak az előnyomuló japánokkal. Anhuai városát (Karbintól dél-nyugatra) kínai szabadportyázók megszállták. A kínaiak a vasútvonal nyugtalanításával zavarták a vasúti forgalmat, japán páncélos vonatok azonban visszaűzték őket.

A kínaiak a japánok előnyomulása miatt erősen nyugtalanok, mert azt látják, hogy a japánok Észak-Kínát is be akarják vonni hatalmi körükbe. Tiencsin körül különben is nagy japán csapatösszevonások folynak. Ugyanúgy Jehol tartomány határain is fokozatosan rosszabbodik a helyzet: a japánok folytatják előnyomulásukat.

Oroszország nem közvetít Japán és Kína között.

Orosz hivatalos helyen kijelentették, hogy a Daily Telegraph híre, hogy Litvinov kijelenténi kíván Kína és Japán között, nem felel meg a valóságnak. Az orosz külpolitika ragaszkodik ebben a kérdésben eddigi semleges álláspontjához.

Új portyázó különítmények alakulnak Japán ellen.

Kirin tartományban újabb kínai portyázó különítmények alakultak, amelyek fel akarják venni a harcot a japán csapatok ellen. Kirin és Csangcsun között megszakadt a vasúti összeköttetés.

48.000 influenza-beteg az Egyesült-Államokban. Az Egyesült Államokat igen heves influenza járvány seprí végig, amely eddig harmincöt államban mintegy 48.000 megbetegedést okozott. Tekintettel azonban arra, hogy a megbetegedések bejelentése az Egyesült Államokban nem kötelező, a megbetegedések száma valószínűleg sokkal nagyobb. A járványokozta betegségben eddig mintegy 1200-an haltak meg. A középső és nyugati államokban igen sok iskolát bezártak.

A ragálynak tüdőgyulladással kapcsolatos válfaja Angliában is rohamosan terjed, úgyhogy Birminghamben a villamosvasúti alkalmazottak közt történt nagyszámú megbetegedés miatt a villamosvasúti forgalmat majdnem teljesen be kellett szüntetni. A járvány Glasgowba és a kikötővárosokba is átsapott. Londonban is tombol.

A magyarországi influenzajárvány igen elterjedt ugyan, de nem veszedelmes. Budapesten a középiskolák febr. 5-ig zárva vannak.

Mozaikok Gárdonyi életéből.*

Gárdonyi Géza valamennyi élet-állomásáról van egy-két emlékmozaiikom, de csak azokat hozom ide, amelyeknek eredetisége mellett egyetlen, de talán éppen elegendő bizonyíték az, hogy ötle magától vagy áldott emlékü édesanyjától vagy a két fiától, akikkel együtt nőttem fel az egri vár tövében...

A nagyétvágyú kisdiaák.

Az édesanyja mesélte: ... Kevés kosztal élt mindig. De egyszer kisdiaák korában, egy egész télen nem győztük élelemmel. Az ádventi disznóölés után mindig két adag oszonnával indult az iskolába, mert az egyszemélyes meg se kottyant neki! Ő maga mondta így nap-nap után. Örömmel adtam neki, de hiába vártam, hiába lestem, csak nem pendült föle az én gyermekem! Tavaszfelé aztán a mester azt mondja nekem:

— Ugyan suhogózzák már meg azt a gyereket, mert hiába hoz mindig féltarisznya menázsit az iskolába, nem eszik az abból egy morzsát se, hanem szétesztogatja a naplopó cigányok, meg a koldusok gyerekei között!

— Bizony nem suhogóztam én meg azért — mondta a jóságos matróna —, hanem amikor hazajött, mindig a legjobb falatot raktam a tányérjára...

A „sunka“ története.

Ezt is az édesanyjától hallottam, de amikor elmondtam, már nem csillogott a szeme, hanem hullt, pergett a fájdalom könnye...

Az utolsó napokat élte az egri remete. Orvosai már lemondtak róla. De az édesanyjai csodálatos szeretet még remélt. — Ha enne, inna, biztosan erőre kapna, meggyógyulna! — sutogta mindenkinek. Néha végtelen szelídséggel biztatta, noszogatta a csendben halódó beteget is:

— Ennél-e már édes fiam lelkem? Mit hozzak, mit csináljak, ami jólesnék, mondjad?

— Nem vagyok éhes édesanyám! — válaszolt a fia és kihülő vékony kezével megsimogatta az öregaszony meleg kezét és fehér homlokát.

Elmulása előtt való este megint ezzel a kérdéssel állott a beteg ágya elé. A beteg sokára felelt:

— Ha már mindenáron etetni akar, akkor hozzon hát egy szelet sunkát, édesanyám, de a magunkéból áni!...

— Mosolyogva mondta ezt és olyan hosszan csókolt meg a kezem — regélte tovább a bánatos anya —, hogy hamarjában nem is találtam ki a gondolatát, csak aztán eszméltem rá: Tudta, hogy tavalyi sunkánk már nincs, az idei meg még lábon jár, hát csak azért kérte, mert nekem, az anyjának már nem akarta mondani, hogy többé nem kell már neki semmi se...

Az én első nyomtatásban megjelent versem bírálata.

Ő volt az, aki a tollat a kezembe adta. Kihez futottam volna hát boldogan, midőn az első versemet hozta a pesti lap, ha nem őhozzá?!

Megelégedetten olvasta végig, megcirógatta a fejem:

— A te korodban ezt a gondolatot én is így írtam volna meg... De azért most olvasd csak fel nekem s utána majd mondok még valamit! — szólott — és hallgatta a verset:

* A „Bizalom“ olvasói jól ismerik Gárdonyi Gézának, a „Láthatatlan Ember“ írójának nevét. Ezek az apró feljegyzések érdekesen világitanak rá egyszerűségére.

SZENT POGÁNYSÁG.

Nem volt soha imakönyvem,
 Úgy éreztem, úgy gondoltam:
 Hozzáillőbb, ha az Istent
 Így imádom: betűk nélkül,
 Gondolatban...
 Kerültem a kötemplomot,
 Bántott a nagy, hideg pompa;
 A szép, szabad természetben
 Érzem magam az igazi
 Szent templomba!
 Hol az ima: a csendesség,
 Madárdal: az orgonaszó,
 Örökmécs: a nap, vagy csillag.
 Én pedig egy fehérlelkű
 Szent áldozó...

Szép fejével egyet bölintott utána és ezeket mondotta:

— Aki ilyen hittel keresi az Istent, az meg is találja bizonyosan. És a művelt olvasó is megérzi ebből, hogy te mire gondoltál. De akadnak a féltelligensek között olyanok, akiknél a hitről szerzett fogalmat ingathatja meg ez a gondolat. A hitről és az Istenről tehát legjobb csak azt írni a nyilvánosság számára, ami nem ellenkezik a vallás tanításával és törvényeivel...

Megköszöntem, megfogadtam és meg is tartottam ezt az intelmét annak, aki olyan mélységes, szép hittel regélt — „Az Isten rabjai”-ról...

A protektor Gárdonyi.

A tanítói oklevelemet is büszkén vittem hozzá. Azt mondotta, hogy szép fotográfia és megkérdezett: hol szeretnék tanítóskodni?

— Erdélyországban, mivelhogy onnan származom — feleltem.

Erre egy névkártyát vett elő, amire a következőket írta:

„Kedves Barátom! Soraim vívője kitűnő-okleveles kiskollégám nekem. Erdélyben szeretne tanítóskodni, a többit majd elmondja ő maga, hallgasd meg, kérlek szeretettel! — Ölel Gárdonyi Géza.”

— No ezzel a levélkével, meg az okleveleddel lódulj fel holnap Pestre. Keresd meg N. N. miniszteri tanácsost a tanítók minisztériumában! — bocsátott útnak és másnap, Egertől Budapestig egyébre se gondoltam, mint arra, hogy minő szép és magasztos is lesz majd őseim földjén egy életen át vigyázni a rögre, hogy az örökké magyar maradjon!...

A tanítók minisztériumában azonban csak a tanácsos előszobájáig juthattam. Ott a levelet elvette tőlem valami íródeákféle. Az oklevelemre nem is volt kíváncsi és egy jó óra mulva kielégített azzal, hogy csak menjek nyugodtan haza.

Otthon beszámoltam a protektoromnak. Szokatlanul ingerült, majd szomorú lett és többek között ezeket mondta:

— Ha a soraim átadója előtt nem nyílt meg a barátom ajtaja, Gárdonyi Géza se fogja többé koptatni a kilincsét... Te pedig tanuld meg fiam, hogy csak egyetlen jó van az életben: *Mindig csak adni, adni, de sohase kérni!*...

A Gárdonyi-könyveknek kettős címe van.

Egyszer a szépirodalmi művek címeiről mondott nagyon jellemzőt a nagyobbik fiának és nekem.

... „A legtöbb magyar könyvnek, amelyik utat nyer idegenbe is, csak egy címe van. Én meg arra ügyelek mindig, hogy könyvem itthon maradjon. Én ezt úgy érem el, hogy minden írásomnak két címet adok. Az egyik látható, olvasható. A másik csak érezhető, láthatatlan. Az olvashatót mindenki megérti, aki magyarul tud. A láthatatlant azonban csak az tudja elolvasni, aki az én fajtámból való és ez a láthatatlan cím minden könyvemem ugyanaz: *nektek írtam magyaroknak!*...”

Nyilatkozata regényalakjairól, hőseiről.

A férfi-hőseim megformálásánál — mondta egyszer — sohse tudok annyira vigyázni, mint a női alakjaimnál. A férfiaknál megelégszem azzal, ha élő, eleven, de jellegzetes figurákat gyúrhatok belőlük, de a női alakjaimmal sokkal igényesebb vagyok. Földön járó emberek ők is, de minden igyekvésem az, hogy egyikben az édesanyjára, a másikban a nővére, a harmadikban a kis- vagy nagyleányára ismerjen rá az olvasó...

Első és egyetlen szónoklata Egerben.

A hárfás költőnek, Tárkányi Bélának emlékünnepe-n Gárdonyi Géza mondotta az emlékbeszédet. Nagyon nehezen vállalta a megtiszteltetést: — Én még három mondatot se szónokoltam életemben! — szabadkozott, de hiába!

Az ünnepély előtt napokon át szinte észrevehető volt rajta, hogy úgy drukkol, mint egy kisdíák. Amikor elérkezett az ő pillanata, szinte aggódtunk érte, mert a szokottnál is halványabb volt, a tekintete pedig szelid szemrehányás: miért is kényszerítenek engem erre?..

De aztán megnyílt az ajka, egyre melegebb és fényesebb lett a tekintete s egyre nagyobb áhítat nyugozta le a hallgatóságot. Ugyanúgy beszélt, mint a könyveiben. Amikor az utolsó mondat is elröppent az ajkáról, az ünneplő sereg néma, csendes maradt tíz-húsz másodpercig és csak akkor zúgott fel a taps. De akkor aztán zúgott percekig.

A szónok arca erre se pirult ki, szinte futott haza az ő álmovarába; a „Senki szigeté”-re, ahol csak annyit mondott a szónoki szerepléséről, hogy inkább megírja máskor a hontentották történetét, de szónokságra nem vállalkozik...

Hány évre való témája volt Gárdonyinak?

A háború után egyik pesti újságíró, aki nagyhangú haditudósításokban harcolta végig a háborút, meglátogatta az egri remetét és felajánlotta neki „érdekes élményeit” megírás végett. Gárdonyi megköszönte szépen a kitüntető figyelmet és így rázta le a nyakáról az alkalmatlan vendéget:

— Még háromszáz évig kellene élnem, hogy mindazt megírhasssam, amit szeretnék megírni! És ha majd egyszer a háborúról akarok írni, azok közt keresek témát és hősokeket, akik a történelmet és nem a tudósításokat írták...

Felelős szerkesztő és kiadó:

N. GÖLLNER MÁRIA

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

FOGHÁZMISSZIÓ HELYISÉGE

Budapest, V., Markó utca 16., III. emelet 28.

Nyomatott a váci kir. orsz. fegyintézet könyvnyomdájában.